

SAMEN VOOR EEN EERLIJKE EN GROENE TOEKOMST

Van het bestuur

Voor u ligt een historisch document: het eerste gezamenlijke verkiezingsprogramma van GroenLinks-PvdA Smallingerland!

De afgelopen maanden heeft een werkgroep zich gebogen over de vraag: “Hoe zien wij de toekomst van Smallingerland en op welke wijze kunnen wij hier als nieuw te vormen partij gestalte aan geven?”

Kijkend naar de toekomst hebben waarden als sociaal, eerlijk delen en duurzaam een belangrijke rol gespeeld. Hierbij is niet alleen het geld bepalend geweest om als GroenLinks-PvdA Smallingerland vorm te geven aan onze mooie gemeente, maar de wijze waarop we met elkaar samen willen leven leidend voor onze gedachten.

In dit programma staan de ideeën, wensen, ambities en mogelijkheden die wij zien om hier gestalte aan te geven. Aan de hand van een tiental hoofdpunten zijn die verder uitgewerkt.

We hopen dat u na het lezen van dit programma net zo geïnspireerd bent als wij om daar de komende jaren samen met ons aan te werken.

Henk Keuning, voorzitter GroenLinks Smallingerland

Bert van der Meulen, voorzitter PvdA Smallingerland

Samen voor een eerlijke en groene toekomst

Onze gemeente staat voor grote veranderingen. De wereld om ons heen verandert snel: het aantal ouderen onder ons, de woningmarkt, de zorg, de manier waarop we samenleven en het klimaat. De solidariteit tussen mensen neemt af. Minder mensen vertrouwen de politiek. Steeds meer mensen hebben moeite om de eindjes aan elkaar te knopen. Ook hier in Smallerland uiten inwoners zorgen: over hun bestaanszekerheid, de toekomst van hun kinderen, over de drukte in de wijken, over het verdwijnen van groen, en de toekomst van hun vereniging.

We zien ook veel positieve dingen. In onze dorpen en buurten zijn talloze mensen actief. Ze zorgen vrijwillig voor elkaar, helpen in hun vereniging of organiseren vrijwillig activiteiten voor de buurt. Ze verduurzamen hun huizen en maken hun straat groener. Dat is de kracht van onze gemeenschap. GroenLinks-PvdA gelooft in die kracht. Wij kiezen voor een gemeente die naast haar inwoners staat, luistert, ondersteunt en vertrouwen geeft.

Wij geloven dat een kansrijke en duurzame toekomst begint bij solidariteit. Niemand mag worden buitengesloten. Iedereen moet kunnen meedoen, ongeacht inkomen, gezondheid, geaardheid, afkomst of leeftijd. Dat betekent: betaalbare woningen, goede zorg, kansen voor jongeren en zekerheid voor mensen die het moeilijk hebben. En het betekent ook: investeren in onze leefomgeving, zodat we allemaal kunnen genieten van schone lucht, gezonde natuur en veilige buurten.

De komende jaren zijn belangrijke keuzes nodig. Willen we dat onze gemeente ook in de toekomst een fijne plek blijft om te wonen, dan moeten we nu durven handelen. GroenLinks-PvdA kiest niet voor korte termijn en winst, maar voor de lange termijn en welzijn. Voor een samenleving waarin mens en natuur in balans zijn. Dat vraagt om samenwerking, rechtvaardigheid, solidariteit en lef. Dat kan niet zonder gezonde gemeentefinanciën. Nu en ook in de toekomst. Wij vinden ook dat de sterkste schouders de zwaarste lasten kunnen dragen.

GroenLinks-PvdA staat voor hoop en verandering. Wij laten zien dat het anders kan. Rechtvaardiger, groener en socialer. We willen een gemeente die richting geeft, verantwoordelijkheid neemt en inwoners actief betreft bij plannen en beslissingen. Een gemeente die investeert in de toekomst van iedereen. In ons verkiezingsprogramma beschrijven we onze visie voor de komende jaren. We kozen voor tien onderwerpen. Ieder hoofdstuk beschrijft voor dat onderwerp wat we willen bereiken, wat de gemeente kan doen en welke keuzes wij daarbij maken. De tien onderwerpen zijn:

1. Klimaatadaptatie en groene wijken
2. Betaalbare en toegankelijke huisvesting
3. Lokale economie en werkgelegenheid
4. Toegankelijke zorg en welzijn
5. Duurzaam en veilig vervoer
6. Jeugd en onderwijs
7. Samen leven
8. Bestaanszekerheid en armoedebestrijding
9. Natuur en biodiversiteit en
10. Democratie, burgerparticipatie en bestuur

Met deze onderwerpen vertellen we ons verhaal. Hoe we willen dat onze gemeente eruitziet: rechtvaardig, sociaal, groen en toekomstbestendig.

GroenLinks-PvdA kiest voor een samenleving waarin we naar elkaar omkijken, waarin iedereen kansen krijgt, en waarin we samen bouwen aan een duurzame toekomst. Want de toekomst maken we niet alleen. **De toekomst maken we samen.**

1 Klimaatadaptatie en groene wijken

Wij willen dat Smallerland op een haalbare en betaalbare manier klimaatbestendig en duurzaam wordt. Voor GroenLinks-PvdA zijn de leefomgeving, de natuur en de toekomst belangrijker dan winst maken.

In de afgelopen 10 jaar zijn er meer dan 1000 woningen bij gekomen. Ook de komende jaren komen er veel huizen bij. De opgave is om tegelijkertijd waardevol groen te handhaven en toe te voegen. Groen helpt dieren en planten, maakt mensen gezonder en beschermt tegen extreem weer. Tijdens een hittegolf kan een groene buurt wel zeven graden koeler zijn. Bomen spelen hierin een grote rol. Ze zuiveren de lucht, geven schaduw en zorgen voor meer biodiversiteit. Oude bomen zijn extra waardevol omdat ze meer zuurstof en schaduw leveren.

Groene plekken brengen mensen samen en helpen tegen eenzaamheid. Kinderen die opgroeien in het groen spelen vaker buiten, zijn gezonder en ontwikkelen zich beter. Helaas hebben mensen met een laag inkomen vaak minder toegang tot groen, terwijl rijkere inwoners juist naar groenere buurten verhuizen. Dat vergroot ongelijkheid.

Inwoners moeten actief mee kunnen doen bij de inrichting van dorpen en wijken. Openbaar groen kan ook samen met inwoners worden aangelegd en onderhouden. Bij scholen, zorginstellingen en seniorenflats moeten groene daken en regenwateropvang prioriteit krijgen. Inwoners kunnen bijdragen door de woning te isoleren, de tuin te vergroenen en minder fossiele brandstoffen te gebruiken.

Ook het vaker gebruiken van de fiets, het openbaar vervoer of een deelauto helpt om de uitdagingen waar we voor staan het hoofd te bieden. Met minder eigen auto's zijn minder parkeerplekken nodig. We stimuleren oplossingen voor bouwen en vervoer die deze keuzes voor inwoners aantrekkelijker maken.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

De gemeente is verantwoordelijk voor straten, parken en speelplekken. Ze kan bij nieuwbouw eisen stellen voor regenwateropvang en maakt plannen voor de inrichting van dorpen en wijken. Ook kan de gemeente helpen met informatie, subsidies en voorlichting. De gemeente is verantwoordelijk voor handhaving, bijvoorbeeld bij overlast door houtstook.

Hoe is het nu in Smallerland?

De gemeente geeft subsidies voor regenwateropslag, groene daken en isolatie van slecht geïsoleerde huizen. En Smallerland doet mee aan 'Operatie Steenbreek', waardoor inwoners hulp krijgen bij het vergroenen van hun tuin.

Er zijn meerdere Tiny Forests en wadi's aangelegd. Een wadi is een greppel of lagergelegen groengebied dat regenwater opvangt en langzaam in de bodem laat zakken.

Smallerland stond in de top 5 van gemeenten met de meeste dagen ongezonde lucht. Wel verschilt de luchtkwaliteit per wijk. Vooral (verkeerde) houtstook veroorzaakt problemen: 1 op de 3 Nederlanders heeft hier last van.

Onze keuzes

Zo maken we Smallerland groener en gezonder:

Meer regie van de gemeente

- We geven inwoners praktische hulp, adviezen en subsidies om klimaatmaatregelen te nemen. We helpen hiervoor eerst de kwetsbare inwoners en leggen dit vast in een Groenplan.
- We geven zelf het goede voorbeeld: we leggen groene daken en zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen.
- We maken klimaatmaatregelen en vergroenen integraal onderdeel van onze plannen en aanbestedingen.
- We bouwen nieuwe wijken energieneutraal en circulair, met de ambitie om uiterlijk 2040 volledig klimaatneutraal te bouwen.
- We voeren projecten tegelijk uit om tijd, geld en overlast te besparen.

Vergroenen van dorpen en wijken

- We werken samen met bewoners, verenigingen en bedrijven om onze omgeving groener te maken.
- We planten genoeg bomen in iedere wijk. In 2075 moet één derde van elke buurt met boomkronen bedekt zijn. Dit zorgt niet alleen voor verkoeling in de zomer; het draagt ook bij aan een betere luchtkwaliteit.
- In straten en pleinen zorgen we voor groene zones waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, kinderen kunnen spelen en iedereen kan ontspannen.
- Ook in woonwijken starten we vergroening via een tegel eruit-actie (bijv. 'Operatie Steenbreek') en buurttuinen. We beginnen in De Swetten en De Trisken.
- In het centrum verbinden we het Vijverpark, Thalenpark en Slingepark met groen in de centrumstraten.
- We geven fietsers, voetgangers en groen voorrang, zodat onze dorpen en wijken veiliger, gezonder en groener worden.
- Wanneer gekozen wordt voor 'inbreiden', zorgen we ervoor dat dit niet ten koste gaat van het groen.
- We bouwen snelfietspaden die alle wijken en dorpen met elkaar verbinden.
- We stimuleren bewoners om hun daken te vergroenen of vol te leggen met zonnepanelen.

Water vasthouden en gebruiken

- We investeren in groene daken, wateropvang en groene pleinen.
- We voeren de Urban Waterbuffer in: we slaan regenwater op in de herfst en gebruiken dit in de zomer.
- We belonen inwoners die hun tuin aanpassen om meer regenwater vast te houden. Bijvoorbeeld met subsidies voor groene daken en wateropslag.
- We maken concrete prestatieafspraken met woningcorporaties bij het uitvoeren van klimaatadaptieve maatregelen (verhuurders gaan bijvoorbeeld actief deelnemen aan 'Operatie Steenbreek').
- We stellen subsidies beschikbaar voor inwoners die regenwater willen gebruiken voor toilet, wasmachine of tuin.

Schone lucht

- We informeren inwoners actief over de regels en richtlijnen rondom houtstook. Samen met bewoners die rookoverlast veroorzaken zoeken we naar passende oplossingen.

2 Betaalbare en toegankelijke huisvesting

Wij vinden dat iedere inwoner van Smallingerland recht heeft op een betaalbaar en passend thuis. Toch lukt dat steeds minder. Starters vinden bijna geen woning. Mensen met een middeninkomen kunnen vaak geen huis kopen. Ouderen kunnen niet verhuizen naar een woning die beter bij hun situatie past. Daardoor blijven veel gezinswoningen bezet en lopen de wachttijden op. Maar we hebben niet alleen meer woningen nodig. Ook het energiegebruik in bestaande woningen moet omlaag. Dat is belangrijk voor het klimaat, maar vooral om de energierekening betaalbaar te houden.

Wij vinden dat de rechten van bewoners en woningzoekenden vóór het belang van de woningmarkt gaan. Daarvoor zal de gemeente nog meer invloed moeten regelen op beslissingen over welke woningen waar komen. Met een sterk sturende rol kan de gemeente er beter voor zorgen dat nieuwe en bestaande woningen in buurten komen te staan waar het prettig wonen en leven is.

Wij willen door het inzetten van alle middelen het tekort aan woningen uiterlijk in 2040 opgelost hebben. We kiezen zoveel mogelijk voor bouwen in bestaande wijken, dorpen en het centrum van Drachten. We staan open voor het ontwikkelen van een nieuwe wijk, bijvoorbeeld in Drachten-Zuid. We kijken bovendien naar creatieve oplossingen. Denk aan tiny houses of kangoeroewoningen. Ook kiezen we voor het bouwen met materialen die gemaakt zijn van hernieuwbare, biologische grondstoffen, zoals hout. Overal reserveren we voldoende ruimte voor groen, water en ontmoetingsplekken via speeltuinen, sport en scholen.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

Gemeenten wijzen de gebieden aan waar- en bepalen hoeveel (nieuwe) woningbouw mag plaatsvinden. Ook bepaalt de gemeente hoe woningen eruitzien. In het gemeentelijke huisvestingsplan is te lezen hoe de gemeente de huisvesting voor doelgroepen regelt. Denk aan regels voor sociale woningbouw en de voorrangregels bij het toewijzen van een huurwoning.

De gemeente gaat bovendien over het minimale percentage sociale huur. En de gemeente maakt prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties. Bovendien is het handhaven van landelijke regels voor goed verhuurderschap een taak van de gemeente.

Hoe is het nu in Smallingerland?

De ambities voor het bouwen in onze gemeente zijn groot, zo is ook al te lezen in het coalitieakkoord 2022-2026. De woningvoorraad groeit met 150 woningen per jaar maar dat kan nog beter. In 2040 is er nog steeds een tekort van ruim 1000 woningen. De corporaties bouwen onvoldoende sociale huurwoningen en de betaalbare koop blijft achter. De problemen zijn het grootst bij starters, alleenstaanden en ouderen. Vooral mensen met een lager inkomen hebben moeite met het vinden van een passende woning.

Het energielabel moet voor ongeveer een kwart van de woningen omhoog. Dat moet minimaal energielabel D worden. In de 'regionale visie Wonen, Zorg en Welzijn Zuidoost Fryslân' wordt hier aandacht aan besteed. De uitvoering komt in het volkshuisvestingsplan van Smallingerland te staan.

Onze keuzes

Zo bouwen we aan een sociaal en duurzaam thuis voor iedereen:

Snel meer huizen

- We bouwen sneller sociale huur- en betaalbare koopwoningen.
- Aansluitend bij de ‘regionale visie Wonen, Zorg en Welzijn Zuidoost Fryslân’ helpen we ouderen om door te stromen naar een passende woning in hun eigen buurt.
- Ook zorgen we voor voldoende aangepaste woningen voor mensen met een beperking in Smallingerland.
- We onderzoeken of een gemeentelijk woningbedrijf kan helpen bij de bouwopgave.
- Wij stimuleren het omvormen van leegstaande bedrijfs- en kantoorpanden tot woningen.
- We bouwen vooral binnen de dorpen en stad, maar starten ook met de ontwikkeling van een nieuwe wijk in Drachten-Zuid, waarbij gebouwen, water en natuur elkaar gaan versterken.
- Wij geven ruimte aan verschillende woonvormen, zoals tiny houses, kangoeroewoningen, kluswoningen, hofjes voor ouderen, woonwagens of groepswonen.
- We bouwen niet alleen gezinswoningen, maar ook kleinere huizen voor één- en tweepersoonshuishoudens.

Betere en duurzame huizen

- We maken duidelijke afspraken met woningcorporaties over renovatie en verduurzaming.
- Wij stimuleren het klimaatbestendig bouwen met natuurlijke en herbruikbare materialen.
- Wij grijpen de energietransitie aan om fors in wijken te investeren.
- We willen dat elk dak goed gebruikt wordt: met groen of zonnepanelen.
- Voor energiecoöperaties rollen we de rode loper uit. Bewoners-collectieven worden onze centrale partners in de warmtetransitie.
- We onderzoeken waterneutraal bouwen bij nieuwbouw.

Meer betaalbare huizen

- We zorgen dat minstens twee derde van alle nieuwe woningen betaalbaar is, waarvan minimaal 35% sociale huur wordt en 30-40% middenhuur of betaalbare koop kan zijn. Zo voorkomen we dat Smallingerland een tweedeling krijgt tussen goedkoop en duur.
- Woningen zijn geen handelswaar. Daarom voeren we een zelfbewoningsplicht en een anti-speculatiebeding in voor nieuwe koopwoningen.
- We onderzoeken erfpacht als optie bij nieuwbouw. We kijken daarbij naar de voorbeelden in Nederland en wat wel en niet werkt.

Veiliger en prettig wonen

- We zorgen bij nieuwbouw voor een evenwichtige mix van huur- en koopwoningen, zodat buurten sociaal gemengd en leefbaar blijven.
- Bij nieuwbouw geven we voorrang aan bereikbaarheid per fiets en openbaar vervoer.
- We letten op leefbaarheid in dorpen, met woningen voor jong en oud. We zetten de DorpsOntwikkelingsMethode (DOM) in om samen met inwoners en lokale wooncoöperaties de dorpen te versterken.
- We brengen onveilige plekken in kaart en verbeteren deze samen met bewoners. Veiligheid is belangrijk bij de (her)inrichting van wijken en dorpen.

Publieke regie op wonen: betaalbaar, publiek en toekomstgericht

- We kiezen voor grip op grond, kwaliteit, tempo en kosten, zodat betaalbare woningen daadwerkelijk worden gerealiseerd en betaalbaar blijven.
- Waar mogelijk blijft grond in publieke handen en worden betaalbare woningen gebouwd met sociale of eeuwigdurende erfpacht, zodat de maatschappelijk geïnvesteerde waarde in de gemeenschap blijft.
- We ondersteunen coöperatieve woonvormen en bouwen tegen kostprijs. Vrije sectorbouw levert een bijdrage aan een gemeentelijk bouwfonds voor betaalbare en coöperatieve projecten.

3 Lokale economie en werkgelegenheid

Klimaatverandering is een feit. De gevolgen merken we nu al. Daarom willen we een schone gemeente en een groene economie.

Werk geeft inkomen, structuur en zelfvertrouwen. We willen voldoende banen met een rechtvaardig loon. Daarom werken ondernemers, onderwijs en gemeente samen. Ook helpen we nieuwkomers sneller aan passend werk, bijvoorbeeld met taallessen op de werkvloer.

Een gezonde leefomgeving hoort bij een groene economie. We stimuleren lokale initiatieven zoals

- een autoluw en levendig dorpscentrum;
- boeren die natuur en landbouw combineren en
- buurtcoöperaties die samen energie of voedsel produceren.

Het stroomnet zit vol. Daarom geven we voorrang aan woningen en lokale, duurzame bedrijven. We helpen netbeheerders met uitbreiding en ondersteunen bewoners die samen energie opwekken en gebruiken.

We gebruiken te veel grondstoffen. Daarom zetten we in op hergebruik en een circulaire economie.

Vervoer over water is schoon en vermindert de CO₂-uitstoot. Innovaties zoals elektrische schepen en waterstof maken de binnenvaart nog duurzamer.

Recreatie en cultuur versterken economie en leefbaarheid. Boeren, ondernemers en inwoners profiteren samen van een aantrekkelijk landschap en sterke dorpen.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

De gemeente helpt de groene economie groeien en maakt zich aantrekkelijk voor nieuwe bedrijven. Daarbij stelt de gemeente regels op voor het vestigen van bedrijven en zij ondersteunt ondernemers. Door met ambitie en uitstraling te laten zien wat in de gemeente mogelijk is, trekt zij nieuwe bedrijven aan.

Bij opdrachten kijkt de gemeente niet alleen naar de prijs, maar ook naar kwaliteit en goede arbeidsvoorwaarden.

Hoe is het nu in Smallerland?

Onze gemeente werkt aan een duurzame economie, samen met ondernemers en organisaties. Hiervoor zijn contactpersonen in de gemeente. Onze gemeente behoorde in 2023 samen met Ooststellingwerf en Heerenveen bij de laagste producenten van restafval per inwoner in Friesland.

Toch zijn er nog uitdagingen. Het elektriciteitsnet zit vol, waardoor verduurzamen moeilijk is. Bedrijven hebben personeelstekorten, terwijl werkzoekenden met talent vaak geen kans krijgen. Onze bedrijventerreinen moeten worden opgeknapt en beter bereikbaar worden met fiets en openbaar vervoer. Ook maatschappelijke en culturele instellingen hebben steun nodig, omdat hun kosten stijgen.

Het centrum van Drachten wordt de komende jaren opgeknapt. Met minder reclame op straat en meer groen om van te genieten.

Onze keuzes

Zo maken wij Smallerland een gemeente met een lokaal sterke toekomstbestendige economie en voldoende werkgelegenheid:

We zorgen voor werkgelegenheid en goed werkgeverschap

- Iedereen doet mee: we zetten ons in voor diversiteit en inclusie.
- We helpen jongeren een opleiding te halen waarmee zij hier aan het werk kunnen.
- Extra banen maken we beschikbaar voor mensen met een beperking of nieuwkomers.
- We zorgen voor echte banen met zekerheid; niet werken voor een uitkering.
- Werkgevers krijgen actieve steun bij vergunningen en regelingen voor werkzoekenden.
- Banen laten we ontstaan bij groene, duurzame bedrijven met goede arbeidsvoorwaarden.
- We werken alleen samen met uitzendbureaus en werkgevers die aantoonbaar goede arbeidsvoorwaarden hanteren en cao's naleven.
- Met Europese steun richten we een activeringscentrum voor thuiszittende jongeren op.

We maken groene en duurzame bedrijvigheid de norm

- Samen maken we het centrum groen, veilig, aantrekkelijk en pakken we criminaliteit aan.
- Wij ondersteunen lokale voedselinitiatieven in leegstaande panden.
- Wij werken samen met onderwijs en bedrijven aan innovatie met banen voor de toekomst.
- Wij vergroenen bedrijventerreinen en maken ze beter bereikbaar met OV, fiets en lopen.
- We kiezen voor inbreiding op bedrijventerreinen, niet voor nieuwe zichtlocaties.
- Meer vervoer gaat over water, terwijl haven en kades versterkt worden.
- We blijven pleiten voor de Lelylijn en een aantrekkelijk stationsgebied als motor voor werkgelegenheid en kennisontwikkeling.

We geven voorrang aan nieuwe energie

- Milieuvriendelijke bedrijven krijgen voorrang.
- Samen met ondernemers ontwikkelen we een plan om het fossielgebruik af te bouwen.
- Uitbreiding van de capaciteit van het elektriciteitsnet, energiehubs voor opslag, opwekking en slim gebruik van stroom stimuleren we actief.

We kiezen voor hergebruik in plaats van weggooien

- We stellen ons tot doel om het gemeentelijke afval verder te verminderen en recycling te verhogen (60% in 2030, 65% in 2035).
- Met goede informatie en strenge handhaving zorgen we dat minder afval leidt tot lagere heffingen.
- Bedrijfsafval controleren we strenger.
- De gemeente koopt circulair in.
- Circulaire ambachtscentra brengen milieustraat, kringloop en reparatie samen.

We versterken recreatie en cultuur

- Recreatie kan, zolang het niet ten koste gaat van de natuur.
- Meer mogelijkheden ontstaan voor kamperen bij biologische boeren.
- Het centrum versterken we met winkels, horeca. De Lawei, het museum en de bibliotheek hebben hier een belangrijke rol en krijgen onze steun.
- Waterfront Drachten en Oudega ontwikkelen we verder.
- Structurele steun gaat naar onze maatschappelijke en culturele instellingen.

4 Toegankelijke zorg en welzijn

Een gezonde samenleving begint bij zorg en welzijn die voor iedereen bereikbaar zijn. Of het nu gaat om jeugdzorg, hulp bij het huishouden, geestelijke gezondheidszorg of ondersteuning van mantelzorgers: iedereen moet hulp krijgen als dat nodig is.

GroenLinks-PvdA gelooft in een samenleving waarin mensen niet worden afgerekend op pech, afkomst of gezondheid. We willen dat iedereen kan meedoen met passende ondersteuning. Waar het kan, zorgen we ervoor dat iedereen thuis kan blijven wonen. De gemeente kan daarbij echt het verschil maken. Dat kan door in te zetten op preventie, maatwerk te bieden zonder onnodige regels en herindicaties, en door de zorg die nodig is zoveel mogelijk thuis of thuisnabij te organiseren.

In Smallerland zien we dat steeds meer mensen het moeilijk hebben. Ze kunnen financieel niet rondkomen, hebben psychische problemen of vinden de weg naar hulp niet. De gemeente moet er juist voor deze mensen zijn.

Echte toegankelijke zorg betekent dat iedereen zich welkom en serieus genomen voelt. Daarom is inclusie ons uitgangspunt. Zorg en welzijn moeten begrijpelijk, bereikbaar en passend zijn voor alle inwoners van Smallerland. Los van achtergrond, beperking, leeftijd, inkomen of afkomst.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

De gemeente heeft veel taken op het gebied van zorg en welzijn, zoals jeugdzorg, Wmo-ondersteuning en de aanpak van armoede en schulden. Maar gemeenten krijgen hier vaak te weinig geld voor. Daardoor moeten zij moeilijke keuzes maken.

Toch heeft de gemeente wél invloed. Door te kiezen waar het geld naartoe gaat. Door samen te werken met inwoners, scholen, zorgorganisaties, welzijnsinstellingen en – als het nodig is – de politie. Door regels eenvoudiger te maken en professionals meer vertrouwen geven.

GroenLinks-PvdA vindt dat we die invloed moeten gebruiken om solidariteit en menselijkheid voorop te zetten. We kiezen voor preventie, duidelijke communicatie en laagdrempelige hulp. En we durven problemen in het systeem aan te kaarten; óók richting Den Haag.

Hoe is het nu in Smallerland?

In Smallerland groeit de groep mensen die moeite heeft met hun gezondheid, met meedoen en bestaanszekerheid. De druk op de jeugdzorg is hoog en de wachtlijsten zijn te lang. Niet iedereen weet waar hulp te krijgen is. Mantelzorgers ervaren veel druk en krijgen te weinig steun.

Vanaf 1 januari 2026 verandert de Wet publieke gezondheid. De gemeente wordt dan ook verantwoordelijk voor het voorkomen van zelfdoding. Dat vraagt om extra aandacht voor preventie binnen het sociaal domein.

We hebben een sterk netwerk van lokale initiatieven, vrijwilligers en zorgverleners. Zij zetten zich met hart en ziel in, maar staan onder druk. Tot 2024 werden de subsidies een aantal jaren niet verhoogd, terwijl de kosten wel stegen. Sinds 2024 is er een kleine verhoging, maar die is niet genoeg om achterstanden in te halen.

Groenlinks-PvdA wil dat Smallerland weer durft te investeren in welzijn. We willen de mens centraal zetten, de voorzieningen in wijken en dorpen versterken en de toegang tot zorg eenvoudiger maken. Want pas als iedereen zich gezien en gesteund voelt, is onze gemeente echt gezond.

Onze keuzes

Zo worden zorg en welzijn in Smallerland de springplank naar een beter leven:

De ombuiging naar preventief werken verder versterken

- We maken beleid dat mensen verbindt in plaats van verdeelt. Inclusie is onze rode draad: iedereen doet mee.
- We ondersteunen lokale vrijwilligersinitiatieven, zoals buurtgezinnen.
- We zetten voorlichting, vroegsignalering, buurtteams, inloopvoorzieningen en mantelzorgondersteuning structureel in.
- We zorgen voor voldoende sterk en zichtbaar kinder- en jongerenwerk in dorpen en wijken.
- We werken samen met maatschappelijke partners en stellen een actieplan op voor preventie van suïcide.

Preventie vaker structureel financieren

- We kiezen voor duurzame oplossingen met langdurige ondersteuning en minder tijdelijke projectsubsidies.
- We stimuleren zorginnovaties om de kwaliteit van zorg te verbeteren.
- We geven instellingen zekerheid zodat zij hun preventieve werk goed kunnen doen. Geen voortdurende lobby of angst dat financiering stopt. Structurele financiering geeft rust, laat hen focussen op hun werk, en biedt meer kansen voor kwalitatieve dienstverlening.

Zorg nog menselijker, toegankelijker en begrijpelijker maken

- We helpen inwoners om hun eigen kracht en sociaal netwerk te versterken.
- We zorgen voor één vaste contactpersoon per gezin of huishouden, zodat mensen niet verdwalen tussen loketten zoals Wmo, Wlz, jeugdzorg, speciaal onderwijs en GGZ. Ook willen we zo persoonlijk contact en continuïteit bevorderen.
- Wij gaan ook in lastige situaties de inwoners waar het over gaat betrekken bij het vaststellen wat nodig is om ervaren problemen te verminderen. Samen bepalen wat nodig is werkt echt beter.
- We besteden extra aandacht aan mensen met een beperking en ondersteunen hen en hun huishouden.
- We bieden jeugdhulp aan op plekken waar jeugdigen en ouders al komen, zodat hulp laagdrempelig is.
- We werken samen met kinderopvang, scholen, huisartsen en wijk-/buurtteams om hulp beter af te stemmen.
- We vertrouwen op inwoners en professionals. We voeren geen onnodige herindicaties uit als de situatie niet is veranderd.
- Door het versterken van de samenwerking tussen professionals binnen en tussen organisaties is een snellere beoordeling en organisatie mogelijk van de (voorlopige) steun of zorg die ergens nodig is.
- Wij doen grondig onderzoek naar kwaliteit en betrouwbaarheid van zorgaanbieders bij toelating en gunning.
- We zorgen voor meer openbare toiletten in een vrouwvriendelijke omgeving en maken beter bekend waar die toiletten te vinden zijn.

5 Duurzaam en veilig vervoer

GroenLinks-PvdA wil dat de gemeente een plek is waar je veilig en duurzaam kunt wonen, werken en naar school kunt gaan. Daar horen goede OV-verbindingen bij, zowel binnen de noordelijke provincies als met de rest van Nederland.

In een groene gemeente moet ieder dorp en iedere buurt bereikbaar zijn met betaalbaar openbaar vervoer. Dat zien wij als een basiszekerheid.

Daarnaast willen we dat de mobiliteit toekomstbestendig wordt door het gebruik van fossiele brandstoffen steeds verder terug te dringen.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

De gemeente heeft directe invloed op de verkeersveiligheid. Zij bepaalt hoe de straten en de openbare ruimte worden ingericht. GroenLinks-PvdA vindt dat de gemeente daarbij nadrukkelijk moet kiezen voor veilige oplossingen: fietspaden gescheiden van autoverkeer, voldoende zebrapaden en duidelijke verkeersstromen.

Ook handhaving hoort daarbij, zodat verkeersregels daadwerkelijk nageleefd worden. Tegelijkertijd kunnen inwoners bijdragen door knelpunten te melden en zich aan de regels te houden.

Over het regionale openbaar vervoer heeft de gemeente minder zeggenschap. Dit wordt door de provincie geregeld. De gemeente moet bij de provincie stevig op goed regionaal openbaar vervoer aandringen, zodat Smallerland niet buiten de boot valt.

Hoe is het nu in Smallerland?

Het busvervoer in de dorpen en wijken staat onder druk en de kosten zijn hoog. Daardoor wordt het openbaar vervoer voor mensen met een kleine beurs te vaak onbereikbaar. Voor inwoners met een beperking zijn de voorzieningen nog onvoldoende toegankelijk.

GroenLinks-PvdA blijft zich inzetten voor verbetering van het openbaar vervoer. Wij vinden de Lelylijn erg belangrijk voor onze gemeente. Het huidige kabinet heeft de plannen opnieuw uitgesteld, maar wij blijven druk zetten om dat toch voor elkaar te krijgen.

Smallerland beschikt over goede fietspaden. Dat willen we zo houden, maar die zijn niet overal goed bruikbaar voor inwoners die afhankelijk zijn van een rollator of rolstoel.

Het aantal elektrische auto's groeit, en daarom moet de gemeente zorgen voor voldoende laadpalen. In het centrum ervaren ondernemers en voetgangers overlast van fatbikes. En in buurten van Drachten zijn parkeerproblemen.

Onze keuzes

Zo maken we van Smallerland een gemeente waarin je veilig en duurzaam van A naar B kunt:

Toegankelijk openbaar vervoer

- We zorgen dat minima gratis of tegen sterk gereduceerde kosten gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer.
- We maken op de gemeentelijke website en in de minimagids duidelijk welke vervoersregelingen er zijn, ook die van Carins. We bezuinigen niet op deze regelingen en zorgen dat vrijwillig vervoer ook echt door vrijwilligers wordt uitgevoerd.
- We pleiten er bij de provincie voor dat het aantal buslijnen, de frequenties van het busvervoer en het aantal bushaltes niet afnemen, maar juist groeien. Vooral in de dorpen.
- We zorgen dat de provincie in de aanbesteding van het openbaar vervoer opneemt dat werkgelegenheid en arbeidsvoorwaarden niet verslechteren.
- We blijven pleiten voor de Lelylijn, ook als onderdeel van een Europees spoornetwerk.

Duurzaam vervoer

- We maken van Smallerland een fietsvriendelijke gemeente. Fietzers krijgen op alle rotondes binnen de bebouwde kom voorrang.
- We geven fietsers en voetgangers meer ruimte en zorgen dat fietspaden en voetpaden goed worden onderhouden.
- We faciliteren nieuwe laadpunten voor elektrische auto's. We maken het voor inwoners met een eigen laadpaal makkelijker om deze openbaar toegankelijk te maken.

Veilig vervoer

- We pakken samen met buurtbewoners onveilige situaties aan en maken straten veiliger met een inrichting die de snelheid remt.
- We bieden bewaakte fietsenstallingen aan de randen van het winkelgebied van Drachten.
- We verbeteren het centrum van Drachten met duidelijke fiets- en wandelroutes, logische oversteekplaatsen en fijne ontmoetingsplekken, zodat lopen, fietsen en verblijven elkaar niet in de weg zitten.
- We maken van de Drift, Torenstraat en Kaden autoluwe fietsstraten waar auto's te gast zijn.
- We zorgen bij modernisering van industrieterreinen voor fietspaden los van het autoverkeer.
- We zetten ons in voor veiliger fietspaden door duidelijke regels en handhaving op te snelle voertuigen, zoals bromfietsen en fatbikes.
- We zetten parkeervergunningen in voor gebieden met parkeeroverlast.
- Wanneer bedreigingen op buslijnen plaatsvinden, pleiten wij bij de vervoerders voor het inzetten van handhavers.

6 Jeugd en onderwijs

Om kansrijk op te groeien heeft ieder kind recht op een gezonde en stimulerende leefomgeving. Thuis, in de kinderopvang, op school als in de wijk. Taalvaardigheid en digitale vaardigheden zijn belangrijk om goed mee te doen in de samenleving. Daarom is er extra aandacht voor laaggeletterdheid en meertaligheid. Ook het Fries in de kinderopvang, het onderwijs en de zorg verdient onze aandacht.

Kinderopvang, scholen en de gemeente moeten kinderen, jongeren en gezinnen de juiste ondersteuning bieden. Zo vergroten we hun welzijn en voorkomen we problemen in het onderwijs en later op de arbeidsmarkt.

Een sterke regio heeft goed beroepsonderwijs, een gezonde leeromgeving en een breed ondersteuningsaanbod nodig. Toegankelijk en goed onderwijs is belangrijk als voorbereiding op werk en voor omscholing naar banen die passen bij wat bedrijven nodig hebben. Daarom zijn er nu voldoende mbo-opleidingen nodig die aansluiten bij de veranderende arbeidsmarkt. Ook jongeren en volwassenen met een hbo- of universitaire opleiding zijn belangrijk voor innovatie en moeten in Smallerland hun plek kunnen vinden.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

De gemeente biedt inwoners maatschappelijke ondersteuning via subsidies en voorzieningen zoals de bibliotheek, de M.O.S. en culturele organisaties. Denk aan het bestrijden van laaggeletterdheid en het geven van opvoedingsondersteuning. De gemeente is ook verantwoordelijk voor:

- onderwijshuisvesting;
- peuteropvang;
- het behalen van startkwalificaties;
- re-integratie en omscholing naar werk en
- sinds 2022 ook voor de integratie en inburgering van vluchtelingen.

Hoe is het nu in Smallerland?

Smallerland investeert in jeugdigen. Door te zorgen voor groene speelplekken, sportvoorzieningen, culturele ontmoetingsplaatsen en een breed aanbod aan voorzieningen zoals de bibliotheek, het zwembad, Place2Be, Iduna en Schouwborg De Lawei. Daarnaast werkt zij aan gezonde schoolgebouwen en een kansrijke omgeving voor alle jeugdigen en hun gezinnen. Samen met voorzieningen zoals de jeugdgezondheidszorg, peuteropvang, Doorstroompunt StartWijzer, de M.O.S., het onderwijs, het Sportbedrijf en projecten als JOGG, en 'Kansrijk Start'.

De gemeente werkt samen met het onderwijs en bedrijfsleven om Smallerland aantrekkelijker te maken voor werkgevers, werknemers en studenten. Toch vertrekken nog steeds veel hoogopgeleide jongeren uit onze gemeente.

Het blijft een uitdaging om iedereen voldoende kansen te bieden. In onze gemeente hebben veel gezinnen extra ondersteuning nodig. Denk aan gezinnen die in armoede leven, jongeren met opvoedings- of opgroei problemen, voortijdig schoolverlaters en laaggeletterden.

De samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs, zorg en gemeente moet beter. Door een tekort aan opvang en begeleiding voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften vallen sommige kinderen nog buiten de boot. Ook is preventieve ondersteuning kwetsbaar door wet- en regelgeving en gemeentelijke bezuinigingen. De gemeente werkt aan verbetering door meer samenhang en samenwerking tussen activiteiten en organisaties. Daarbij is het uitgangspunt: één gezin, één plan, één vast gezicht (contactpersoon).

Onze keuzes

Zo zorgen we in Smallerland voor een stevige basis voor talentontwikkeling:

Wij werken aan een gezonde, stimulerende en veilige omgeving

- We zetten ons in voor een gezonde start voor ieder kind. Daarom blijven we programma's als Kansrijke Start steunen, die ouders helpen in de eerste 1000 dagen van hun kind.
- We zorgen voor toegankelijke en veilige speel- en sportplekken in elke wijk en elk dorp. Samen met jongeren maken we genoeg uitdagende en veilige ontmoetingsplekken met begeleiding, zoals het Skatepark en Place2Be.
- We helpen tieners en jongvolwassenen om hun grenzen te leren kennen. Samen met inwoners en organisaties voorkomen we jeugdcriminaliteit en pakken we ernstig of ongewenst gedrag aan.
- We vernieuwen oude schoolgebouwen sneller, zodat alle scholen in 2030 gezond en toekomstbestendig zijn.
- We zorgen voor een breed aanbod aan opvang met naschoolse activiteiten zonder financiële drempels voor álle kinderen. Zo kunnen ook kinderen met een beperking, hun talenten ontdekken in sport, kunst en cultuur.
- We blijven schoolzwemmen subsidiëren en moedigen scholen aan om hieraan mee te doen.
- We bieden spel- en opvoedingsvoorlichting op plekken waar ouders en kinderen al komen, zoals kindercentra en scholen.
- We blijven investeren in het voorkomen van achterstanden in taal, schooluitval en laaggeletterdheid.
- Samenwerking met het Jeugdeducatiefonds. We ondersteunen dat basisscholen in Smallerland kunnen deelnemen aan het Jeugdeducatiefonds, zodat kinderen uit gezinnen met beperkte financiële middelen kunnen meedoen aan alle onderdelen van school en ontwikkeling. De samenwerking met het Jeugdeducatiefonds wordt een structureel onderdeel van het beleid voor gelijke kansen, jeugd en armoedebestrijding. We versterken het beleid rond gezonde voeding op school door ervoor te zorgen dat alle kinderen toegang hebben tot een gezonde maaltijd op school, zodat geen kind met honger hoeft te leren of de dag door te komen.

Wij willen dat iedereen kan meedoen

- We stimuleren het gebruik van het Fries in kinderopvang en onderwijs, zodat Friestalige kinderen hun eigen taal kunnen blijven gebruiken.
- We helpen nieuwkomers om snel te beginnen met inburgeren, het liefst al in het asielzoekerscentrum. Taal leren gaat beter met onderwijs en (vrijwilligers)werk.
- We werken samen met kindercentra, scholen en organisaties om te zorgen dat ook kinderen met een beperking of extra begeleidingsbehoefte een plek krijgen die bij hen past.
- We houden vast aan de preventieve inzet van leerplichtambtenaren om te voorkomen dat jongeren afhaken.
- We helpen inwoners die zonder werk, dagbesteding of opleiding thuis zitten om weer actief mee te doen.

Wij werken aan stevige samenwerking voor kwetsbare groepen

- We zorgen dat op elke school en kinderopvanglocatie één vast aanspreekpunt is voor zorg en ondersteuning. Ons uitgangspunt blijft: één gezin, één plan, één vast gezicht als contactpersoon voor het gezin.
- We werken samen met onderwijs en bedrijven om meer stageplekken te creëren met goede begeleiding, vooral voor jongeren uit het praktijkonderwijs en mbo-instapopleidingen. We zetten ons in voor vaste banen voor deze jongeren.

- We zorgen dat jongeren uit het praktijkonderwijs na hun diploma tenminste nog twee jaar begeleiding krijgen van iemand die ze kennen.

Een leven lang ontwikkelen wordt gewoon

- We zijn trots op Innovatiecluster Drachten en Campus Drachten. Samen met partners blijven we investeren in innovatie en meer hoger onderwijs in onze gemeente.
- We zorgen dat alle volwassenen de kans krijgen om zich bij of om te scholen, zodat ze kunnen blijven meedoen in de samenleving.

7 Samen leven

GroenLinks-PvdA vindt het belangrijk dat iedereen zich prettig voelt in Smallerland. Dat kan alleen als mensen elkaar ontmoeten. Daarom investeren we in plekken waar dat kan: speelplaatsen, sportclubs en kunst- en cultuuractiviteiten. Zo leren mensen met verschillende achtergronden elkaar kennen, groeit begrip en vertrouwen, en voelen we ons meer verbonden met elkaar.

In Friesland noemen we dat mienskip – samen leven en samen zorgen.

Kunst en cultuur helpen ons om ons in te leven in andere verhalen en manieren van denken. Ze laten ons zien dat verschillen waardevol zijn. Daarom vinden wij kunst en cultuur belangrijk en geen sluitpost.

De samenleving verandert. Minder mensen trouwen of gaan naar de kerk, en er komen meer alleenwonenden en ouderen. Ook werken er minder mensen. De overheid doet minder en verwacht meer van inwoners. Dat roept volgens Planbureau Fryslân de vraag op: “Hoeveel kan de mienskip dragen?”

Ook de LHBTQIA+ gemeenschap hoort bij onze samenleving. Toch krijgen mensen nog te maken met uitsluiting of discriminatie vanwege hun geaardheid of gender. GroenLinks-PvdA vindt dat iedereen zich veilig en welkom moet voelen. We staan voor gelijke rechten, inclusie en respect voor iedereen.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

De gemeente kan mensen niet verplichten om elkaar te helpen of aardig te zijn. Maar ze kan wél zorgen voor de juiste voorwaarden. Dat doet ze door te investeren in algemene voorzieningen en door kwetsbare inwoners te ondersteunen, zoals mensen met psychische problemen of zonder huis.

De gemeente kan ook samenwerken met werkgevers, scholen en politie om overlast, uitsluiting en discriminatie actief aan te pakken. En door goed na te denken over hoe wij bouwen en wonen, kan de gemeente invloed hebben op hoe we samenleven.

Hoe is het nu in Smallerland?

De coronaperiode van 2020 tot 2022 heeft veel invloed gehad op ons sociale leven. Nog steeds merken we daarvan de gevolgen.

Inwoners van Smallerland hebben minder vertrouwen in elkaar en in de overheid dan gemiddeld. Ook doen minder inwoners vrijwilligerswerk, waardoor verenigingen het moeilijk hebben. Toch vinden de meeste inwoners het belangrijk dat verenigingen blijven bestaan.

In onze gemeente zijn de M.O.S., Schouwburg De Lawei, Museum Dr8888, de bibliotheek en activiteiten van het Sportbedrijf belangrijke plekken waar mensen elkaar ontmoeten. Maar door landelijke regels en bezuinigingen staan deze voorzieningen onder druk. Niet iedereen weet ze te vinden, en in sommige wijken verdwijnen ontmoetingsplekken. Daardoor voelen mensen zich soms eenzaam of onveilig.

Gelukkig zijn er ook veel mooie initiatieven, zoals buurtgezinnen en mantelzorgers. Maar vrijwilligers hebben het druk, en bij nieuwbouwprojecten is nog te weinig aandacht voor samenhang in de buurt. Soms zorgt dat voor overlast of een gevoel van afstand. Daarom willen we meer aandacht voor de buurt en de mensen die er wonen – want een sterke mienskip begint dichtbij huis.

Onze keuzes

Zo bouwen we in Smallerland aan een sterke mienskip waarin iedereen zich welkom voelt, elkaar ontmoet en mee kan doen:

Sterke voorzieningen en ontmoetingsplekken

- Wij bouwen verder aan levendige plekken waar onderwijs, sport, zorg, kunst en cultuur samenkomen. Plekken die inwoners trots maken, in beweging brengen en waar generaties elkaar ontmoeten.
- Wij investeren in buurthuizen, pleinen en speelvelden: jaarlijks € 500.000 extra uit het Investeringsfonds Sociale Cohesie. Deze plekken zijn minimaal drie avonden per week open, zodat inwoners er ook 's avonds terecht kunnen.
- Ook scholen zien wij als het kloppend hart van de buurt. Schoolgebouwen staan een groot deel van de tijd leeg en dat is verspilling. Per jaar maken we twee schoolgebouwen multifunctioneel. Minstens 10% van de bouwsom gaat naar buurtactiviteiten, sport, kunst en cultuur.
- Met samenwerkingspartners binnen het sociaal domein (onder andere M.O.S, Schouwburg De Lawei, Museum Dr8888, Sportbedrijf en de bibliotheek) ontwikkelen we plannen zodat meer mensen de kans krijgen om betrokken te raken bij gemeenschapsactiviteiten. Zo willen we onze gemeenschap versterken en de uitgaven voor (jeugd)zorg op termijn duurzaam verlagen. BUSKRUIT, KidsFestival en het Vakantie-Atelier: er zijn genoeg voorbeelden die bevestigen dat de aanpak van deze partners werkt.

Sport als basisvoorziening

- Sport is essentieel voor gezondheid, preventie en verbondenheid. Sportverenigingen vormen de ruggengraat van de mienskip. Iedereen moet kunnen meedoen. Daarom kiezen wij voor sport als basisvoorziening, toegankelijk voor iedereen door: toekomstbestendige sportaccommodaties, zaalsportverenigingen in nood te ondersteunen. Een Integraal Huisvestingsplan Sport (IHP-Sport), sport als onderdeel van de gezonde leefomgeving.

Veilige en leefbare wijken en dorpen

- Veiligheid begint in de buurt zelf. Samen met bewoners maken we daarom elk jaar per wijk of dorp een leefbaarheids- en veiligheidsplan.
- We investeren in nabijheid met vijf extra buurt- of jongerenwerkers. Daarnaast pleiten wij bij de politie voor de inzet van drie extra wijkagenten.
- We streven ernaar dat in de dorpen/wijken voorzieningen, zoals sport, winkels (zoals supermarkt of bakker), scholen, openbaar vervoer, pinautomaat en huisarts op peil blijven.

Sterke gemeenschappen bouw je samen

- Daarom komt er in iedere wijk en dorp een Omzien-Netwerk: bewoners, vrijwilligers en professionals die elkaar kennen en kwetsbare inwoners vroegtijdig in beeld brengen.
- We richten ook 'Thuis-in-de-Buurt Plekken' in: buurthuis kamers waar iedereen welkom is, ook 's avonds en in het weekend.
- We verruimen de budgetten waarmee bewoners zelf beslissen over kleine verbeteringen in hun buurt – een bankje, een moestuin of een speelplek.
- We versterken het lokale vrijwilligersnetwerk structureel: we borgen voldoende financiële ondersteuning voor vrijwilligersorganisaties, investeren in training, begeleiding en coördinatie van vrijwilligers, en organiseren een gemeentelijk steunpunt vrijwilligerswerk voor werving, matching en het verminderen van administratieve lasten.

Eén samenleving zonder uitsluiting

- Smallerland is van iedereen. We versterken het diversiteitsbeleid en bestrijden discriminatie actief. We creëren daarom samen met de LHBTQIA+ gemeenschap een plek waar ontmoeten, inclusie en acceptatie centraal staat.
- We faciliteren activiteiten die gericht zijn op 'ontmoeten' zodat mensen elkaar beter leren kennen, verbinding ontstaat en eenzaamheid wordt tegengegaan.
- Vrijwilligers spelen een belangrijke rol in veel activiteiten. We faciliteren hun inzet.

8 Bestaanszekerheid en armoedebestrijding

In Smallerland is het leven voor veel mensen een maandelijkse rekensom. Of je nu leeft van een uitkering, werkt voor het minimumloon of zzp'er bent met onzekere inkomsten. Te vaak ontbreekt zekerheid.

Steeds meer inwoners hebben moeite om rond te komen. Gezinnen moeten kiezen tussen eten of verwarming, jongeren missen kansen, en ouderen vereenzamen in tochtige huizen. Het sociale vangnet dat rust en waardigheid zou moeten bieden, voelt vaak streng en ingewikkeld. Wie hulp zoekt, raakt verstrikt in regels, loketten en formulieren, met stress en schaamte tot gevolg.

GroenLinks-PvdA vindt dat bestaanszekerheid een recht is, geen gunst. Iedereen moet kunnen rekenen op voldoende inkomen, een huis, toegankelijke hulp en rechtvaardige kansen. We willen een gemeente die naast haar inwoners staat en actief armoede bestrijdt.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

De gemeente heeft veel invloed op bestaanszekerheid: via de bijstand, schuldhulp, minimaregelingen, woningtoewijzing, jeugdhulp en armoedebestrijding. Ook via onderwijs, sociaal werk en samenwerking met maatschappelijke organisaties kan zij het verschil maken.

Maar dan moet ze die invloed wél durven gebruiken. Te vaak worden regels te strikt toegepast of verschuilt men zich achter 'beperkte middelen'. GroenLinks-PvdA kiest voor vertrouwen boven controle en hulp boven bureaucratie. Als landelijke regels inwoners klemzetten, moet de gemeente dat aankaarten in Den Haag.

Hoe is het nu in Smallerland?

Te veel inwoners leven in of nabij armoede. Veel mensen weten de weg naar hulp niet te vinden, of haken af door ingewikkelde procedures en digitale drempels. Mensen in de bijstand worden soms gekort door kleine fouten, en gezinnen met toeslagen leven in angst. Kinderen kunnen niet altijd meedoen aan sport of cultuur.

Gelukkig zetten vrijwilligers, ervaringsdeskundigen en lokale initiatieven zich met hart en ziel in. Zij zijn onmisbaar, maar mogen niet de basis van ons beleid vormen. De gemeente moet zelf verantwoordelijkheid nemen.

De gemeente krijgt steeds meer taken, maar minder geld. GroenLinks-PvdA vindt dat inwoners daar niet de dupe van mogen worden. Gemeentegeld moet vooral terechtkomen bij wie het het hardst nodig heeft. In tijden van schaarste maken we rechtvaardige keuzes.

We blijven ook richting het kabinet duidelijk: de landelijke overheid moet zorgen dat mensen hun hoofd boven water kunnen houden. Voor goede zorg, een buurthuis en een bibliotheek in de buurt is landelijk geld nodig.

Smallerland is nu al een sociale gemeente, maar het vertrouwen in het systeem is laag. GroenLinks-PvdA wil dat herstellen. Met menselijke regels, duidelijke hulp en een gemeente die luistert en meedoet.

Onze keuzes

Zo kiezen we in Smallerland voor bestaanszekerheid als fundament van gemeentelijk beleid:

Armoede keihard aanpakken

- We investeren structureel in voorzieningen zodat geen enkel kind in armoede opgroeit.
- Alle kinderen krijgen toegang tot sport, cultuur, gezonde voeding en schoolspullen. We werken hierin samen met scholen, zorg en lokale initiatieven.
- We bouwen meer sociale huurwoningen, versnellen de woningbouw en isoleren slecht geïsoleerde huizen.
- We ondersteunen huurders en huiseigenaren bij energiebesparing, zodat woonlasten dalen en de energietransitie rechtvaardiger wordt.
- We spreken ons uit tegen landelijke regels die mensen schaden, zoals het toeslagensysteem of de kostendelersnorm. Smallerland laat haar stem horen voor gerechtigheid.

Hulp voor wie dat nodig heeft

- We maken gemeentelijke regelingen eenvoudiger, ruimer en beter vindbaar.
- Inwoners worden actief benaderd als ze recht hebben op ondersteuning.
- We versterken Carins als herkenbaar, laagdrempelig loket met ruimte voor maatwerk.
- We zetten in op vroegsignalering, persoonlijke begeleiding en schuldhulpmaatjes.
- Met laagdrempelige spreekuren zorgen we dat niemand meer vastloopt in schulden door bureaucratie of schaamte.

Mensen centraal stellen

- We voeren handhaving uit met gezond verstand. Geen boetes meer voor hulp van familie of vergeten formulieren. De bijstand moet mensen vooruit helpen, niet verder de put in duwen.
- We helpen mensen aan duurzaam en betekenisvol werk: in loondienst, als vrijwilliger of via leertrajecten.
- We ondersteunen in plaats van te onderdrukken, waarderen ieders inzet en bieden begeleiding die past bij de persoon.

9 Natuur en biodiversiteit

Voldoende groen en natuur is onmisbaar. Het is goed voor onze gezondheid, voor kinderen die buiten spelen en voor dieren en insecten die er leven. GroenLinks-PvdA wil een groene omgeving waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, ontspannen en bewegen. We willen schone lucht, zingende vogels en veilige plekken waar kinderen kunnen spelen. Ook vinden we dat dieren een goed leven verdienen: koeien in de wei, varkens die kunnen wroeten en kippen die buiten scharrelen.

Het gaat niet goed met de natuur in Nederland. Er verdwijnt steeds meer groen voor stenen en asfalt. Doodzonde, want gebrek aan groen maakt ongelukkig, ongezond en kan tijdens hete zomers zelfs dodelijke gevolgen hebben voor mensen met een zwakkere gezondheid. Vogels, vleermuizen en insecten sterven in rap tempo uit, omdat ze geen thuis meer hebben. En het landschap verrommelt en verdroogt.

Wij maken groene en sociale keuzes. Gezondheid, geluk en een schone aarde staan voorop. We vinden dat iedereen recht heeft op een groene leefomgeving. Daarom zorgen we voor meer groen in dorpen en wijken, met speelplekken, parken en bomen. Ook stimuleren wij het vergroenen van bedrijventerreinen.

Hoeveel invloed heeft de gemeente

De gemeente moet volgens de wet de natuur beschermen en zij zorgt voor het beheer van de openbare ruimte.

Het gebruik van glyfosaat door particulieren is wettelijk al verboden. Voor landbouwers geldt nog een uitzondering. De gemeente kan inwoners en bedrijven informeren over milieuvriendelijke alternatieven en eisen stellen bij het verhuren van grond. Ook kan zij het goede voorbeeld geven. Zo helpt de gemeente mee om de natuur en verschillende planten en dieren te beschermen.

Via de Omgevingswet kan de gemeente regels opnemen die de natuur beschermen. Denk aan maatregelen als groene daken, nestkasten voor vogels en minder versterking. Zo blijft de leefomgeving gezond en aantrekkelijk.

Hoe is het nu in Smallerland?

In de landbouw wordt het middel glyfosaat nog steeds gebruikt, ondanks dat het slecht is voor het milieu. Gelukkig gebruikt de gemeente geen schadelijke bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van het openbaar groen en houdt ze rekening met het broedseizoen van vogels.

Op een aantal plekken wordt het gras op een natuurvriendelijke manier gemaaid, zodat er meer verschillende planten kunnen groeien. En de tuinambassadeurs helpen inwoners om hun tuinen groener te maken.

De kwaliteit van het water in Nederland is slecht door mest, bestrijdingsmiddelen en rioolwater. Vooral de kleine sloten en grachten worden niet goed genoeg gecontroleerd, waardoor vervuiling blijft bestaan. Dit is slecht voor planten en dieren die in het water leven.

Om de natuur te beschermen is het belangrijk dat inwoners meehelpen en bewuster omgaan met hun omgeving.

Onze keuzes

Zo zorgen we in Smallerland voor een gezonde en mooie natuur:

Wij zorgen voor meer groen in onze leefomgeving

- We planten extra groen bij elke renovatie of aanpassing van de openbare ruimte. We kiezen planten en bomen die bijdragen aan biodiversiteit en bestand zijn tegen klimaatverandering.
- We zoeken slimme oplossingen bij bouwprojecten, zodat auto's minder ruimte innemen. We zetten in op wandelen, fietsen en goed openbaar vervoer.
- We beschermen planten en dieren bij het onderhoud van gemeentelijk groen. We vermijden kappen en maaien tussen 15 maart en 15 juli, en houden bij snoeien rekening met overwinterende dieren.
- We zorgen voor gezonde bodems, zodat de grond niet uitdroogt.

We versterken de natuur en biodiversiteit

- We bestrijden woekerplanten (exoten) en helpen inwoners om verspreiding te voorkomen.
- We stimuleren gifvrije en natuurinclusieve landbouw en verbieden het gebruik van glyfosaat (Roundup) op gemeentelijke (pacht)gronden.
- We onderzoeken de waterkwaliteit van sloten en maken afspraken met boeren en betrokkenen om die te verbeteren.
- We werken alleen mee aan zonne- en windprojecten die goed zijn voor de natuur, de buurt en de bewoners.
- We verbieden nieuwe megastallen en geitenhouderijen vanwege gezondheidsrisico's.

Wij maken het voor inwoners en bedrijven gemakkelijker om mee te doen.

- We geven inwoners hulp en advies om hun tuin groener te maken, bijvoorbeeld via tuinambassadeurs.
- Wij ondersteunen nieuwe initiatieven zoals 'Skjin Wetter' en 'Samen Fryslân Schoon' om zwerfafval in Smallerland op te ruimen. De gemeente zorgt voor materiaal zoals prikkers en hesjes.
- We plaatsen containertuintjes om straten schoner en mooier te maken.

We stimuleren educatie over natuur en milieu om bewustwording te vergroten.

- We brengen kinderen en jongeren in contact met de natuur, op school en daarbuiten.
- We stimuleren gezonde voeding en beweging via lessen in de natuur.
- We gebruiken natuureducatie om creativiteit, concentratie en schoolprestaties te verbeteren.
- We versterken de band tussen mens en natuur, de basis voor een duurzame toekomst.

10 Democratie, burgerparticipatie en bestuur

In Smallerland wonen veel verschillende mensen met allerlei ideeën. De gemeente moet zich samen met inwoners, ondernemers en organisaties inzetten voor een duurzame en kansrijke toekomst waarin iedereen meetelt. Daarom staat samenwerking bij ons voorop.

GroenLinks-PvdA vindt het belangrijk dat iedereen zich thuis voelt en mee kan denken en beslissen over beleid. Dit met goede communicatie via een gesprek, telefoon, sociale media of post met aandacht voor het Fries. Burgerparticipatie is belangrijk en wordt gestimuleerd via onder meer adviesraden.

Het gemeentebestuur moet streven naar openheid, duidelijkheid en een menselijke benadering. Ook moet zij investeren in zaken die het welzijn en duurzaamheid bevorderen. De gemeente moet zelf het goede voorbeeld geven op het gebied van verduurzaming, energietransitie en inclusie.

Hoeveel invloed heeft de gemeente?

De gemeente kan inwoners op verschillende manieren betrekken bij besluitvorming. Bijvoorbeeld via adviesraden of het uitnodigen van inwoners en experts.

Door de dienstverlening en communicatie te verbeteren, kan de gemeente beter aansluiten bij de behoeften van inwoners. Het zorgvuldig gebruik en beheer van data kan bijdragen aan het welzijn, bijvoorbeeld voor betere armoedebestrijding.

De gemeenteraad vertegenwoordigt de inwoners en kan goed onderzoeken wat er in de dorpen en wijken speelt. De raad hoort wat mensen belangrijk vinden en neemt op basis daarvan beslissingen. Ook al ligt een groot deel van het geld al vast (geoormd), de raad maakt nog steeds belangrijke keuzes. Bijvoorbeeld:

- Investeren we in het voorkomen van problemen of pas ingrijpen als het misgaat?
- Kiezen we voor snelle oplossingen of voor maatregelen die op de lange termijn beter zijn?

Hoe is het nu in Smallerland?

De inwoners kunnen weer zonder afspraak naar het gemeentehuis.

De gemeenteraad bevordert het meedenken met het beleid. Bijvoorbeeld door het uitnodigen van inwoners, experts of anderen in de Ronde Tafel of Het Plein. Sinds 2025 heeft Smallerland een duidelijke visie op hoe inwoners kunnen meedenken over bijvoorbeeld ruimtelijke plannen en sociaal welzijn. De gemeente heeft een adviesraad voor het sociaal domein. Ook is een Sociaal Ombudspersoon aangesteld.

Het meeste geld van de gemeente komt uit het Gemeentefonds van de Rijksoverheid. De inkomsten hieruit zijn onzeker. Daarom heeft de gemeenteraad in 2025 een commissie ingesteld om te kijken hoe ze met het geld om moeten gaan. Voor 2026 en 2027 is de begroting op orde, maar in 2028 wordt het misschien lastig. GroenLinks-PvdA wil niet zomaar bezuinigen op voorzieningen. Het uitgangspunt is een financieel gezonde gemeente die blijft investeren in de inwoners.

De gemeente is aangesloten bij DataFryslân. DataFryslân is een samenwerkingsverband van organisaties met als doel elkaars kennis en gegevens te gebruiken bij het beantwoorden van maatschappelijke vragen. Alleen echt noodzakelijke gegevens worden verzameld. De cijfers zijn niet terug te brengen tot personen.

Onze keuzes

Zo kan iedereen in Smallerland meedoen en waar mogelijk meebeslissen:

Wij gaan meer gebruik maken van vormen van burgerparticipatie

- We zorgen dat iedereen kan meedoen. Ook minder gehoorde groepen stimuleren we om in te spreken bij de gemeenteraad.
- Wij passen de hoogste niveaus van de participatieladder toe waar het kan.
- Wij gaan voor nieuwe beleidsbeslissingen experimenteren met nieuwe participatievormen, zoals burgerberaden.
- We betrekken jongeren en ouderen actief, bijvoorbeeld via een jeugdraad of een plek voor ouderen in de adviesraad.
- We geven ervaringsdeskundigen een vaste rol, bijvoorbeeld in het sociaal domein.

Wij bevorderen een dienstverlenende gemeentelijke organisatie

- We zoeken altijd naar oplossingen die passen bij de situatie van de inwoner.
- We helpen inwoners snel bij problemen, zodat die niet groter worden.
- We luisteren actief naar minderheden en moeilijk bereikbare groepen.
- We zorgen dat de gemeente duidelijk communiceert, in begrijpelijke taal en met een eenvoudige website.
- We blijven de Sociaal Ombudspersoon ondersteunen.
- We staan voor een gemeente waar iedereen zichzelf kan zijn en bouwen verder aan de Regenbooggemeente, samen met de LHBTQIA+ gemeenschap.

Wij bevorderen een effectieve en financieel gezonde gemeente

- We geven zelf het goede voorbeeld als gemeente.
- We werken goed samen tussen raad en college, met respect voor ieders rol.
- We beschermen persoonsgegevens en gaan zorgvuldig om met data en kunstmatige intelligentie, onder meer via DataFryslân.
- We houden de begroting gezond en duurzaam, met aandacht voor welzijn, natuur en de lange termijn.

Wij hebben aandacht voor goed werkgeverschap

- We creëren een open werkcultuur, waar medewerkers hun professionele oordeel mogen geven en misstanden kunnen melden.
- We zorgen dat onze organisatie inclusief, duurzaam en circulair werkt.
- We streven naar een bestuur dat een goede afspiegeling is van onze samenleving.

Samen beslissen én samen verbeelden

- We kiezen voor een overheid die sámen met inwoners werkt en ruimte geeft aan creativiteit. We betrekken inwoners vroeg en zichtbaar bij grote keuzes, geven wijken en dorpen meer zeggenschap en zetten kunstenaars, ontwerpers en makers in om plannen samen te verbeelden. Kinderen en jongeren krijgen een vaste stem in beslissingen die hun toekomst raken. Een sterke democratie vraagt dat iedereen vrij en veilig kan meedoen. Smallerland waarborgt gelijke behandeling en sociale veiligheid voor álle inwoners inclusief LHBTI+ inwoners, nieuwkomers, mensen met een beperking en iedereen die risico loopt op uitsluiting. We bestrijden discriminatie, maken participatie toegankelijk en werken samen met organisaties en ervaringsdeskundigen.
Zo bouwen we aan een democratie die niet alleen luistert, maar waarin iedereen meedenkt, meebeslist én mee verbeeldt.

Investeren met toekomstwaarde

- We beschermen de voorzieningen waar onze inwoners op rekenen zorg, sport, jeugd, onderwijs en cultuur én we investeren gericht in de grote opgaven van onze tijd. Dat zijn investeringen die zich maatschappelijk en financieel terugbetalen: woningen die betaalbaar blijven, buurten die gezond maken, energie die onafhankelijk maakt, en openbare ruimte die klimaatbestendig is. Daarom sturen we niet alleen op korte termijn begrotingen, maar ook op lange termijn waarde voor onze gemeenschap